

Ільдико ОРОС, доктор філософії, ректор Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТИ ДОРОСЛИХ У НІМЕЧЧИНІ

Ildiko OROS, doctor of philosophy, rector of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian Institute

ORGANIZATION OF ADULT EDUCATION IN GERMANY

У статті охарактеризовано організацію освіти дорослих у Німеччині. З'ясовано, що Німеччина є одним із зразків ефективного розвитку галузі освіти дорослих. На сучасному етапі галузь освіти дорослих (ОД) у Німеччині офіційно називається "продовжена освіта" (Weiterbildung). Продовжена освіта передбачає участь у навчанні дорослої людини і входить у контекст освіти впродовж життя. Її завданням є здобування знань і навичок для професійного розвитку особистості, активної участі її в житті суспільства. Країна має децентралізовану систему управління освітою дорослих, де взаємодіють федерація, землі та муніципальна влада. В останні роки у країні видана низка федеральних законів, що містять регулювання управлінням освітою. У Німеччині функціонує широка мережа закладів для освіти дорослих.

Ключові слова: організація освіти дорослих, Німеччина, продовжена освіта, навчання дорослої людини, освіта впродовж життя.

Summary. The article is described the organization of adult education in Germany. It is found that Germany is one of the examples of effective development of adult education. At the present stage, the branch of adult education (OD) in Germany is officially called "continuing education" (Weiterbildung). Continued education involves participation in adult education and is part of the life-long learning context. Its task is to acquire knowledge and skills for professional development of the person, its active participation in the life of society. The country has a decentralized adult

education management system, where the federation, the land and the municipal government interact. In recent years, the country has issued a number of federal laws that contain regulation of education management. In Germany there is a wide network of adult education establishments.

Key words: organization of adult education, Germany, continuing education, adult education, education throughout life.

Мета: коротко схарактеризувати організацію освіти дорослих у Німеччині.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Актуальність з'ясування питання освіти дорослих у розвинутих країнах світу зумовлена тим, що аналіз розвитку освіти дорослих необхідний для висвітлення наступності між теорією освіти дорослих і практикою, щоб виявити тенденції, уникнути недоліків у плануванні майбутнього [1, с. 56].

У сучасному суспільстві освіта дорослих (adult learning) набула великого значення. Щоб задовольнити вимоги економіки, у якій застосовуються все нові технології, і глобального ринку праці з його жорсткою конкуренцією, робітники вимушені адаптуватися до технологічних змін упродовж трудової діяльності. У зв'язку з демографічними змінами, у результаті яких набуває актуальності доля людей похилого віку, необхідним є включення у трудові відносини більшої частини населення, яке знаходиться у працездатному віці. Адже освіта дорослих – це природний спосіб задовольнити потреби в підвищенні рівня кваліфікації або й навіть зміні професії. Актуальність освіти дорослих підкреслюється у виробленні політичних рішень, наприклад,

у європейській стратегії економічного розвитку, що прийнята у 2010 році на 10 років, – Європа – 2020 (European Commission) [2, с. 147–148].

Аналіз досліджень і публікацій. Вивчення проблеми розвитку та реформування державної політики в цій галузі відображено у працях вітчизняних Н. Абашкіної, А. Боярської-Хоменко, Т. Гіжинської та ін., та німецьких учених: П. Брандта (P. Brandt), Е. Нуїсела (E. Nuissl), П. Фаульстіха (P. Faulstich), М. Шютца (M. Schyutz), У. Хеймліх (U. Heimlich) та інших.

Виклад основного матеріалу дослідження. Німеччина, на думку Т. Гіжинської, є одним із зразків ефективного розвитку галузі освіти дорослих [3, с. 93]. На сучасному етапі галузь освіти дорослих (ОД) у цій країні офіційно називається "продовжена освіта" (Weiterbildung).

Продовжена освіта у 1970 р. була введена до Структурного плану системи освіти, тобто галузь ОД визнана Німецькою освітньою радою (Der Deutsche Bildungsrat) галуззю системи освіти і зараз є продовженням освітнього процесу після початкової, середньої і вищої освіти, а також виступає як четверта колона передбачає участь у навчанні уже дорослої людини [4, с. 11]. Вона входить у контекст освіти впродовж життя. На конференції міністрів освіти та культури земель визначені завдання галузі продовженої освіти, яка має надавати шанс усьому населенню здобувати необхідні знання, уміння й навички для розкриття особистості, власного професійного розвитку, активної участі в житті суспільства незалежно від статі, віку, національності, освіти, соціального становища [5, с. 4–5].

Стосовно управління освітою, то

Таблиця 1

Нормативно-правові документи з проблеми розвитку освіти дорослих у Німеччині

Назва країни	Назва документа	Ким виданий	Джерело	Зміст документа
Німеччина	Декларація німецької освітньої ради, де введена нова назва ОД, – продовжена освіта, в процесі освітньої реформи	Німецька освітня рада у 1970 р.	3, с. 94; 4, с. 11	У процесі освітньої реформи німецька освітня рада визнала галузь ОД частиною системи освіти (четвертою колоною) і ввела нову назву – продовжена освіта, яка входить у контекст освіти впродовж життя
	Закон «Про професійну освіту»	На рівні держави	3, с. 96; 6	Закон регулює питання порядку проведення та відповідальності за професійну підготовку, професійне навчання, підвищення професійної кваліфікації та професійну перекваліфікацію (2005 р.)
	Закон «Про сприяння продовженню освіти з метою професійного росту»	На рівні держави	3, с. 96; 7	Закон формує принципи фінансового сприяння підвищенню кваліфікації кадрів; регулює доступ до підвищення кваліфікації та видів і розмірів фінансового сприяння
	Закон «Про дистанційну освіту»	На рівні держави	3, с. 96; 7	Закон створено з метою захисту прав учасників дистанційного навчання
	Рамковий закон вищої школи	На рівні держави	3, с. 96; 7	У законі звертається увага на те, що до основних завдань продовженої освіти належить не лише її освітня діяльність, а й дослідницька
	Кодекс соціального права	На рівні держави	3, с. 96; 8	У кодексі сформовані основні регулювання галузі продовженої освіти; визначено головні принципи регулювання стимуляції освіти та зайнятості як загального соціального права
	Закон «Про ПО»	На земельному рівні (1970-ті роки)	3, с. 96-97; 9	Закон визначає умови для громадського сприяння ПО та визначає ПО як самостійну освітню галузь; гарантує наявність численних закладів ПО різних провайдерів, містить регулювання у виборі персоналу та відкритого доступу для всіх груп населення
	Закон «Про освітню відпустку кожної окремої землі»	На земельному рівні (1970-ті роки)	3, с. 97; 10, с. 362	Згідно із законом, упродовж 5 днів на рік працівник може відвідувати професійні чи-то політичні освітні заходи, заздалегідь попередивши роботодавця

слід зазначити, що в Німеччині не видано спеціального державного закону про продовжену освіту. Тому різні регулювання містяться в інших документах, зокрема тих, що представлені в таблиці 1.

Як показують дані таблиці, у За-

коні "Про професійну освіту" поставлені вимоги до професійного навчання, ПК, професійної перекваліфікації [6]; Закон "Про сприяння продовження освіти з метою професійного росту" формує принципи фінансового сприяння підвищенню кваліфі-

кації кадрів [7]; у рамковому законі вищої школи звертається увага на проведення дослідницької діяльності у процесі ПО, а не лише освітньої [7]. У названих документах даються лише загальні розпорядження щодо функціонування галузі.

Отже, у зв'язку з відсутністю спеціального державного закону щодо розвитку ПО відповідальність за цю галузь розподілена між державою та землями за секторами. В основі такої структури лежать конкуренція провайдерів та освітніх пропозицій, які мають задовольняти численні, швидко змінювані вимоги до ОД на високому рівні [12, с. 171].

Водночас із федеральними законами землі мають свої власні закони, що регулюють галузь ПО. Зокрема, Закон "Про ПО" – спеціальний документ про продовжену освіту – визначає ПО як самостійну освітню галузь, гарантує наявність закладів ПО різних провайдерів тощо [9]. Закон "Про освітню відпустку" дозволяє працівнику впродовж 5 днів на рік відвідувати професійні (політичні) освітні заходи в закладах провайдерів, що володіють офіційним законом якості освітньої роботи [10, с. 362]. Закони про ПО/ОД існують у 14 землях із 16. Отже, якщо закони на державному рівні визначають основні напрями в галузі ОД, то на земельному – регулюють галузь ОД детальніше.

До інфраструктури освіти дорослих Німеччини входять: народні коледжі; вечірні школи; вечірні гімназії; коледжі; дистанційні школи; дистанційні коледжі; профспілкові, приватні навчальні заклади; єпархії та релігійні громади; навчальні центри; громадські організації [13].

Отже, у Німеччині функціонує широка мережа закладів для освіти дорослих. Ця країна має децентралізовану систему управління освітою дорослих, де взаємодіють федерація, землі (мають найбільше компетенцій) та муніципальна влада [3, с. 97].

Стосовно фінансування продовженої та освіти дорослого населення, то слід відмітити про роль у цій ланці інституту освіти для дорослих, який фінансується федеральним урядом та землями і виконує такі функції: проводить дослідження та підтримує інфраструктуру для досліджень освіти дорослого населення країни, розробляє концепції для практичної діяльності та проводить необхідні консультації стосовно продовженої освіти. Інститут є міждисциплінарним робочим партнером галузі [13].

Розглядаючи форми навчання дорослого населення Німеччини, слід зазначити, що заняття проводяться у вечірні години та у вихідні дні. Знач-

ну роль тут відіграє дистанційне навчання [14], що базується на спілкуванні в інтернеті (зокрема, через електронну пошту, SMS, чати і блоги тощо). З метою зменшення функціональної неграмотності федеральний уряд запровадив освітню програму "національне десятиріччя грамотності та базової освіти 2016–2026 рр., а також партнерську програму за грамотність через кампанію" читання та письмо – мій ключ до світу. Адже за останніми дослідженнями Гамбурзького університету, близько 7,5 мільйонів людей у Німеччині не вміють правильно читати та писати. Їх вважають функціонально неграмотними [15].

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Отже, продовжена освіта являє собою галузь системи освіти після початкової, середньої і вищої освіти і в ролі четвертої колони передбачає участь у навчанні дорослої людини, входить у контекст освіти впродовж життя. Завданням галузі є здобування знань і навичок для професійного розвитку особистості, активної участі її у житті суспільства. У країні видана низка федеральних законів землі, що передбачають регулювання управлінням освітою. У Німеччині функціонує широка мережа закладів для освіти дорослих. Країна має децентралізовану систему управління освітою дорослих, де взаємодіють федерація, землі та муніципальна влада.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Тесля Р. В.* Освіта дорослих Франції: історія, досвід, перспективи впровадження в українську систему освіти / Р. В. Тесля // *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, III(25). – С. 56–58.
2. *Э. Килпи-Йаконен, Д. Воно де Вильена, С. Шюпер, Х-П. Блоссфельд.* Образование взрослых в контексте жизненного пути: международное сравнение // *Журнал социологии и социальной антропологии*. – 2016. – Т. XIX. – No 5 (88). Режим доступа: http://jourssa.ru/sites/all/files/volumes/2016_5/Kilpi-Jakonen%20et%20al_2016_5.pdf
3. *Гіжинська Т.* Державна освітня політика Німеччини в галузі освіти дорослих / Т. Гіжинська // *Порівняльна професійна педагогіка : наук. журн.* – Київ-Хмельницький :

ХНУ, 2016. – Т. 6. – № 1. – С. 93–98.

4. Weinberg J. Einführung in das Studium der Erwachsenenbildung / J. Weinberg. – Bad Heilbrunn : Klinkhardt, 1999. – 175 s.

5. Vierte Empfehlung der Kultusministerkonferenz zur Weiterbildung. Beschluss der Kultusministerkonferenz vom 01.02.2001. – Bonn. – 19 s.

6. Berufsbildungsgesetz – BBIG [Elektronische Ressource]. – Art des Zugriffs : http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/bbig_2005/gesamt.pdf.

7. Recht und Politik der Weiterbildung. Daten und Fakten zur Weiterbildung. – Deutsches Institut für Erwachsenenbildung [Elektronische Ressource]. – Art des Zugriffs : https://www.die-bonn.de/weiterbildung/wb_fakten/default.aspx

8. Sozialgesetzbuch [Elektronische Ressource]. – Art des Zugriffs : <http://sozialgesetzbuch-sgb.de/>

9. Leben und Lernen für eine lebenswerte Zukunft – die Kraft der Erwachsenenbildung. Confintea VI-Bericht Deutschland [Elektronische Ressource]. – Art des Zugriffs : http://www.unesco.org/fileadmin/MULTIMEDIA/INSTITUTES/UIIL/confintea/pdf/National_Reports.

10. Tippelt R. Handbuch Erwachsenenbildung/Weiterbildung / R. Tippelt, A. v. Hippel. – Wiesbaden, 2011. – 1105 s.

11. *Лук'янова Л.* Законодавче забезпечення освіти дорослих: зарубіжний досвід / Лариса Лук'янова; Українська Асоціація освіти дорослих. – Київ: ТОВ "ДКС-Центр", 2017. – 147 с.

12. Das Bildungswesen in der Bundesrepublik Deutschland 2012/2013. Darstellung der Kompetenzen, Strukturen und bildungspolitischen Entwicklungen für den Informationsaustausch in Europa. Auszug [Elektronische Ressource]. – Art des Zugriffs : http://www.kmk.org/fileadmin/Dateien/doc/Dokumentation/Bildungswesen_pdfs/erwachsenenbildung.pdf.

13. Das Institut. Die Einrichtung für Wissenschaft und Praxis der Weiterbildung in Deutschland. Retrieved from: <https://www.die-bonn.de/institut/default.aspx>

14. *Кучай О. В.* Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів засобами мультимедійних технологій у вищих навчальних закладах Польщі / монографія за ред. А.І. Кузьмінського. –

Черкаси: видавець Чабаненко Ю. А., 2014. – 361 с.

15. Success for all – Reforming further education and training <https://www.education.gov.uk>

REFERENCES

1. Teslya R.V. Education of adults of France: history, experience, prospects of introduction into the Ukrainian educational system // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, III (25). – P. 56–58.
2. E. Kilpi-Yaakonen, D. Von de Villeena, S. Sch?rer, X-P. Blossfeld Education of adults in the context of life's journey: an international comparison // Journal of Sociology and Social Anthropology 2016. Volume XIX. No 5 (88) http://jourssa.ru/sites/all/files/volumes/2016_5/Kilpi-Jakonen%20et%20al_2016_5.pdf
3. Gizhynska T. State educational policy of Germany in the field of adult education / T. Gizhynska // Comparative Professional Pedagogy: Sciences. Journ / heads Ed. N. M. Bidyuk. – Kiev-Khmelnytsky: KhNU, 2016. – Vol. 6, No. 1. – P. 93–98.
4. Weinberg J. Einfuhrung in das Studium der Erwachsenenbildung / J. Weinberg. – Bad Heilbrunn : Klinkhardt, 1999. – S. 175.
5. Vierte Empfehlung der Kultusministerkonferenz zur Weiterbildung. Beschluss der Kultusministerkonferenz vom 01.02.2001. – Bonn. – S. 19.
6. Berufsbildungsgesetz – BBIG [Elektronische Ressource]. – Art des Zugriffs : http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/bbig_2005/gesamt.pdf.
7. Recht und Politik der Weiterbildung. Daten und Fakten zur Weiterbildung. – Deutsches Institut fur Erwachsenenbildung [Elektronische Ressource]. – Art des Zugriffs : https://www.die-bonn.de/weiterbildung/wb_fakten/default.aspx
8. Sozialgesetzbuch [Elektronische Ressource]. – Art des Zugriffs : <http://sozialgesetzbuch-sgb.de/>
9. Leben und Lernen fur eine lebenswerte Zukunft – die Kraft der Erwachsenenbildung. Confintea VI-Bericht Deutschland [Elektronische Ressource]. – Art des Zugriffs : http://www.unesco.org/fileadmin/MULTIMEDIA/INSTITUTES/UII/confintea/pdf/National_Reports.
10. Tippelt R. Handbuch Erwachsenenbildung/Weiterbildung / R. Tippelt, A. v. Hippel. – Wiebaden, 2011. – S. 1105.
11. Lukyanova L. Legislative provision of adult education: foreign experience / Larysa Lukyanova; Ukrainian Adult Education Association. – Kyiv: LLC "DKS-Center", 2017. – S. 147.
12. Das Bildungswesen in der Bundesrepublik Deutschland 2012/2013. Darstellung der Kompetenzen, Strukturen und bildungspolitischen Entwicklungen fur den Informationsaustausch in Europa. Auszug [Elektronische Ressource]. - Art des Zugriffs : http://www.kmk.org/fileadmin/Dateien/doc/Dokumentation/Bildungswesen_pdfs/erwachsenenbildung.pdf.
13. Das Institut. Die Einrichtung fur Wissenschaft und Praxis der Weiterbildung in Deutschland. Retrieved from: <https://www.die-bonn.de/institut/default.aspx>
14. Kuchai O. V. Theoretical and methodological principles of preparation of future teachers of elementary school by means of multimedia technologies in higher educational institutions of Poland / monograph for ed. A.I. Kuzminskyi – Cherkasy: publisher Chabanenko Yu.A., 2014. – 361 pp.
15. Success for all – Reforming further education and training <https://www.education.gov.uk>

Стаття надійшла 5.10.2018 р.